

**دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در
بورس کالای ایران
(مصوب ۱۳۸۹/۰۷/۰۵ شورای عالی بورس)**

فصل اول: تعاریف و اصطلاحات

ماده ۱: اصطلاحات و واژه‌هایی که در این دستورالعمل به کار رفته است دارای معانی زیر می‌باشد:

۱. **اتاق پایایی:** واحدی است که وظیفه تسویه و پایایی کردن قراردادهای معامله شده در بورس را بر عهده دارد.
۲. **بورس:** شرکت بورس کالای ایران (سهامی عام) است.
۳. **بهترین سفارش خرید:** سفارش خرید با بیشترین قیمت است.
۴. **بهترین سفارش فروش:** سفارش فروش با کمترین قیمت است.
۵. **تقاضا:** اعلام آمادگی برای خرید کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا از طریق کارگزار خریدار طبق مقررات بورس است.
۶. **خطای مجاز^۱ تحویل:** عبارت است از میزان مجاز تفاوت وزن کالای تحویلی نسبت به کالای معامله شده که برای هر کالا توسط هیات پذیرش تعیین و در قالب امیدنامه منتشر می‌گردد.
۷. **جلسه رسمی معاملات:** دوره زمانی معین که معاملات کالاها و یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا طبق مقررات این دستورالعمل در آن انجام می‌شود.
۸. **حداقل تغییر قیمت سفارش:** کمترین مقدار مجاز تغییر قیمتی سفارش‌های ثبت شده در سامانه معاملاتی است.
۹. **حداقل خرید:** کمترین مقدار از هر کالا است که یک کارگزار می‌تواند در بورس خریداری نماید.
۱۰. **حداقل خرید جهت کشف نرخ:** مقدار یا درصدی از عرضه هر نماد معاملاتی در بورس است که طبق مقررات باید معامله گردد تا نرخ کشف شده مورد تایید بورس قرار گیرد.
۱۱. **حداقل عرضه:** کمترین مقدار مجاز عرضه در هر نماد معاملاتی طبق مقررات است.
۱۲. **حداکثر افزایش عرضه:** میزان معینی از حجم کالا است که عرضه‌کننده مجاز به افزایش عرضه خود طی جلسه معاملاتی، حداکثر تا آن میزان می‌باشد.
۱۳. **حداکثر خرید:** بیشترین مقدار مجاز خرید از هر نماد معاملاتی توسط یک کارگزار و یا یک مشتری طی یک جلسه معاملاتی، حسب مقررات است.
۱۴. **حراج:** سازوکاری برای دادوستد کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا است که برپایه انطباق سفارش‌های خرید و فروش مشتریان و با در نظر گرفتن اولویت‌های مقرر در این دستورالعمل است انجام می‌شود.

- ۱۵. سامانه معاملاتی:** سیستم رایانه‌ای است که عملیات مربوط به معاملات از قبیل ورود و ثبت سفارش‌های خرید و فروش، تطبیق سفارش‌ها و در نهایت انجام معاملات از طریق آن صورت می‌گیرد.
- ۱۶. سفارش:** درخواست خرید یا فروش کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا است که توسط مشتری به کارگزار ارائه می‌شود.
- ۱۷. حوادث غیرمترقبه^۲:** شرایطی است خارجی، غیرقابل اجتناب و غیرقابل پیش‌بینی که در نتیجه وقوع آن متعهد اعم از خریدار و فروشنده قادر به انجام تعهد خود نباشد.
- ۱۸. رینگ داخلی:** جلسه معاملاتی بورس برای معامله کالاهایی می‌باشد که مقصد آن‌ها صرفاً بازار داخلی است.
- ۱۹. رویه تسهیم به نسبت:** شیوه تخصیص کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا است که مطابق آن کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالای تخصیص یافته به هر سفارش، معادل حجم سفارش ثبت شده تقسیم بر کل سفارش‌های ثبت شده، ضربدر کل کالا
- یا اوراق بهادار مبتنی بر کالای قابل عرضه است.
- ۲۰. عرضه:** اعلام آمادگی برای فروش کالا و یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا از طریق کارگزار فروشنده طبق مقررات است.
- ۲۱. قرارداد:** توافقی مبتنی بر خرید و فروش مقدار معینی کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا میان خریدار و فروشنده که از طریق کارگزاران فروشنده و خریدار در بورس انجام می‌شود.
- ۲۲. قرارداد جز:** بخشی از قرارداد است که بر مبنای تخصیص کارگزار ایجاد می‌گردد.
- ۲۳. قیمت پایه:** قیمت مشخصی است که کارگزار فروشنده در درخواست خود برای عرضه هر کالا اعلام می‌نماید و پس از تایید بورس در اطلاعیه عرضه قید می‌گردد.
- ۲۴. قیمت پیشنهادی:** قیمتی است که توسط کارگزار در جریان حراج وارد سامانه معاملاتی می‌گردد.
- ۲۵. قیمت پایانی:** قیمتی است که براساس میانگین موزون قیمت معاملات انجام شده برای هر نماد معاملاتی در پایان هر جلسه رسمی معاملاتی توسط بورس محاسبه و اعلام می‌گردد.
- ۲۶. کارگزار:** شخص حقوقی است که پس از اخذ مجوزهای لازم و پذیرش در بورس طبق مقررات، کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا را برای دیگران و به حساب آن‌ها معامله می‌نماید.
- ۲۷. کارگزار / معامله گر:** شخص حقوقی است که پس از اخذ مجوزهای لازم و پذیرش در بورس طبق مقررات، کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا را برای دیگران و به حساب آن‌ها و یا به نام و حساب خود معامله می‌نماید.
- ۲۸. کد تجمیعی:** کد معاملاتی است که برای ورود هم‌زمان سفارش‌های خرید هم قیمت چند مشتری توسط کارگزار، در سامانه معاملاتی تعریف می‌گردد.
- ۲۹. گواهینامه انجام معامله:** سندی است که در پایان معاملات، پس از تایید کارگزار خریدار و فروشنده و ناظر معاملات از طریق سامانه معاملاتی به اتاق پایاپای ارسال می‌گردد.

- ۳۰. محموله:** مقداری از کالا است که سفارش‌های وارده بایستی مضرب صحیحی از آن باشد.
- ۳۱. محدوده نوسان قیمت پایه:** حداکثر مجاز تغییر قیمت پایه یک نماد معاملاتی نسبت به آخرین قیمت کشف شده برای آن است.
- ۳۲. محدوده نوسان قیمت مجاز:** حداکثر تغییرات قیمت سفارش‌ها و معاملات نسبت به قیمت پایه است.
- ۳۳. مشبزی:** شخصی است که متقاضی خرید یا فروش کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس می‌باشد.
- ۳۴. معامله:** خرید یا فروش کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا که در بورس پذیرفته شده است.
- ۳۵. ناظر معاملات:** شخص یا اشخاص حقیقی از بین کارکنان بورس می‌باشند که توسط مدیرعامل بورس منصوب شده و بخشی از مسوولیت‌های مدیرعامل بورس در خصوص نظارت بر حسن انجام معاملات طبق مقررات، رسماً به ایشان تفویض می‌گردد.
- ۳۶. نماد معاملاتی:** شناسه‌ای است که توسط بورس برای هر یک از کالاها یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا به صورت منحصر به فرد در سامانه معاملات تعریف می‌شود. این شناسه می‌تواند به صورت حرف، عدد یا ترکیبی از هر دو باشد.
- ۳۷. واحد پایه تخصیص:** کمترین مقدار جهت تخصیص در هر نماد معاملاتی است که تخصیص‌های کارگزار به مشتریان باید مضرب صحیحی از آن باشد.

فصل دوم: ضوابط عمومی انجام معامله

- ماده ۲:** کلیه معاملات در بورس باید براساس ضوابط این دستورالعمل و در جلسه رسمی معاملات انجام شود.
- تبصره:** انجام معاملات در خارج از جلسه رسمی معاملات منحصراً با تصویب هیات مدیره سازمان و طبق شرایط تعیین شده توسط آن امکان‌پذیر است.
- ماده ۳:** روزهای انجام معامله، ساعات شروع و پایان و تعداد جلسات رسمی معاملات برای کلیه کالاها و اوراق بهادار مبتنی بر کالای پذیرفته شده توسط هیات مدیره بورس تعیین و ابلاغ می‌گردد.
- تبصره:** تغییرات در موارد موضوع این ماده، حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال باید توسط بورس اطلاع‌رسانی شود.
- ماده ۴:** مدیرعامل بورس می‌تواند ساعات شروع، خاتمه و طول جلسه رسمی معاملات را در صورت بروز اشکالات فنی تغییر دهد. این تغییرات باید به نحو مقتضی اطلاع‌رسانی شود. بورس باید مستندات مربوط به اشکالات فنی را در سوابق معاملات خود نگهداری نموده و حسب درخواست به سازمان ارایه نماید.
- ماده ۵:** معاملات بورس باید همواره بر مبنای رقابت و به یکی از روش‌های حراج انجام شود. اجرای سفارش‌ها براساس اولویت قیمت و در صورت تساوی قیمت‌ها براساس اولویت زمانی ورود سفارش به سامانه معاملاتی خواهد بود.
- تبصره ۱:** در معاملات به روش حراج حضوری در صورتی که کارگزار فووشنده دارای تقاضای خرید با قیمتی برابر تقاضای سایر کارگزاران باشد، اولویت انجام معامله با سایر کارگزاران خواهد بود.
- تبصره ۲:** هیات مدیره بورس می‌تواند علاوه بر اولویت‌های مذکور در این ماده، اولویت‌های دیگری را جهت تصویب به هیات مدیره سازمان پیشنهاد نماید. اولویت‌های مذکور نباید اصول منصفانه و رقابتی بودن معاملات در بورس را

نقض نماید. در صورت تصویب سازمان تغییر مذکور حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال باید توسط بورس اطلاع‌رسانی شود.

ماده ۶: معاملات کالاها و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در رینگ داخلی بر مبنای ریال ایران انجام می‌شود. تغییر واحد پولی معاملات با تصویب هیات مدیره بورس و اطلاع‌رسانی آن قبل از اعمال امکان‌پذیر می‌باشد.

ماده ۷: معاملات کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس، صرفاً از طریق سامانه معاملاتی بورس و توسط کارگزاران پذیرفته شده در بورس انجام می‌شود.

ماده ۸: بورس باید به تفکیک کالاها و یا اوراق بهادار مبتنی بر کالاهایی که در بورس عرضه می‌شود نماد معاملاتی مجزا تعریف نموده و بازار و تابلوی معاملاتی مربوط به هر یک را مشخص نماید معاملات نمادهای معاملاتی صرفاً در بازار و تابلو معین شده قابل انجام است.

تبصره ۵: ضوابط تعریف نماد معاملاتی در بورس به تصویب هیات مدیره بورس خواهد رسید.

فصل سوم: انواع قراردادهای قابل معامله در بورس کالا

ماده ۹: انواع قراردادهای قابل معامله در بورس عبارتند از:

۱. **قرارداد نقدی:** قراردادی است که براساس آن، پرداخت بهای کالای مورد معامله و تحویل آن در هنگام معامله و براساس دستورالعمل تسویه و پایاپای انجام می‌شود.

۲. **قرارداد نسبی:** قراردادی است که براساس آن، کالا در هنگام معامله تحویل و بهای آن در تاریخ سررسید و براساس دستورالعمل تسویه و پایاپای پرداخت می‌گردد.

۳. **قرارداد سلف:** قراردادی است که براساس آن، کالا با قیمت معین در زمانی مشخص در آینده تحویل گردیده و بهای آن در هنگام معامله و براساس دستورالعمل تسویه و پایاپای پرداخت می‌گردد.

۴. **قرارداد آتی:** قراردادی است که فروشنده براساس آن متعهد می‌شود در سررسید معین، مقدار معینی از کالای مشخص را با قیمتی که الان تعیین می‌کنند بفروشد و در مقابل طرف دیگر قرارداد متعهد می‌شود آن کالا را با آن مشخصات خریداری کند و برای جلوگیری از امتناع طرفین از انجام قرارداد، طرفین به صورت شرط ضمن عقد متعهد می‌شوند مبلغی را به عنوان وجه تضمین نزد اتاق پایاپای بگذارند و متعهد می‌شوند متناسب با تغییرات قیمت آتی، وجه تضمین را تعدیل کنند و اتاق پایاپای از طرف آنان وکالت دارد متناسب با تغییرات، بخشی از وجه تضمین هر یک از طرفین را به عنوان اباحه تصرف در اختیار دیگری قرار دهد و او حق استفاده از آن را خواهد داشت تا در سررسید با هم تسویه کنند.

۵. **قرارداد اختیار خرید:** مطابق این قرارداد، خریدار اختیار، با پرداخت مبلغی حق پیدا می‌کند مقدار معینی کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا به قیمت معین در تاریخ معین از فروشنده اختیار خریداری کند و فروشنده اختیار، متعهد می‌شود در صورت درخواست خریدار اختیار، آن مقدار کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا را به قیمت مذکور به وی بفروشد.

۶. **قرارداد اختیار فروش:** مطابق این قرارداد، خریدار اختیار، با پرداخت مبلغی حق پیدا می‌کند مقدار معینی کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا به قیمت معین در تاریخ معین با فروشنده اختیار بفروشد و فروشنده اختیار، متعهد می‌شود در صورت درخواست خریدار اختیار، آن مقدار کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا را به قیمت مذکور از وی خریداری کند.

تبصره ۱: سایر قراردادهای قابل معامله در بورس کالای ایران به پیشنهاد هیات مدیره سازمان به تصویب شورای

عالی بورس خواهد رسید.

تبصره ۲: مقررات معاملات بندهای ۴، ۵، ۶ این ماده در دستورالعمل‌های جداگانه‌ای به تصویب هیات مدیره سازمان خواهد رسید.

تبصره ۳: تسویه و پایاپای قراردادهای موضوع این ماده براساس دستورالعمل تسویه و پایاپای که به تصویب هیات مدیره سازمان خواهد رسید، انجام می‌شود.

فصل چهارم: اقدامات پیش از عرضه

ماده ۱۰: کلیه قراردادهای قابل معامله در بورس صرفاً براساس کالاها یا اوراق بهادار مبتنی بر کالای پذیرفته شده تعریف می‌گردد. انجام معاملات کالاها یا اوراق بهادار مبتنی بر کالایی که طبق مقررات پذیرفته نشده‌اند، به هیچ وجه مجاز نمی‌باشد.

ماده ۱۱: جهت عرضه کالاها در بورس، کارگزار عرضه‌کننده باید فرم سفارش فروش تکمیل شده توسط عرضه‌کننده را به همراه اطلاعات و مستندات زیر در قالب فرم اطلاعیه عرضه و حداکثر تا ساعت ۱۲ ظهر روز کاری قبل از روز عرضه به بورس ارایه نماید:

۱. مشخصات کالای قابل عرضه
۲. حجم کالای قابل عرضه
۳. حداکثر افزایش عرضه توسط عرضه‌کننده
۴. نوع معامله، در معامله سلف ذکر سررسید تحویل کالا و در معامله نسبه ذکر شرایط پرداخت
۵. قیمت پایه
۶. تاریخ عرضه
۷. نام عرضه‌کننده و تولیدکننده
۸. نوع تسویه شامل نقدی یا اعتباری و در صورت تسویه اعتباری تعیین میزان دقیق بخش نقدی و اعتباری و همچنین ذکر اسناد مورد نیاز جهت تسویه
۹. زمان‌بندی و مکان تحویل
۱۰. نوع بسته‌بندی
۱۱. سایر اطلاعات به درخواست بورس

تبصره ۵: فرمت فرم‌های سفارش فروش و اطلاعیه عرضه توسط هیات مدیره بورس تصویب می‌شود.

ماده ۱۲: در صورتی که مستندات و مدارک موضوع ماده ۱۱ طی مهلت مقرر و به صورت کامل به بورس ارایه گردد، بورس موظف است پس از حصول اطمینان از رعایت مقررات حداکثر تا ساعت ۱۴ همان روز کاری، اطلاعیه عرضه را تایید و به اتاق پایاپای ارایه نماید. اطلاعیه عرضه در صورت اعلام موافقت اتاق پایاپای، حداکثر تا ساعت ۱۶ روز کاری قبل از عرضه توسط بورس منتشر می‌شود.

تبصره ۵: در صورت عدم تایید اطلاعیه عرضه، بورس مراتب را حداکثر تا ساعت ۱۴ همان روز کاری به کارگزار عرضه‌کننده اعلام می‌کند.

ماده ۱۳: اطلاعیه عرضه منشره توسط بورس باید حاوی اطلاعات زیر باشد:

۱. بندهای ۱ تا ۱۰ ماده ۱۱ این دستورالعمل که به تایید بورس رسیده است.

۲. محدودیت نوسان قیمت پایه

۳. محدودیت نوسان قیمت مجاز در صورت وجود

۴. واحد پایه تخصیص

۵. حداقل خرید

۶. حداقل خرید جهت کشف نرخ

۷. حداقل تغییر قیمت سفارش

۸. حداکثر خرید در صورت وجود

تبصره ۱: بورس قبل از شروع هر جلسه معاملاتی ترتیب زمانی عرضه‌های آن جلسه را اعلام می‌نماید.

تبصره ۲: سایر اطلاعات عمومی کالا از جمله خطای مجاز تحویل، استاندارد کالا و هزینه انبارداری در قالب

امیدنامه منتشر می‌شود. اطلاعات منتشره در قالب امیدنامه جز لاینفک اطلاعاتیه عرضه است.

ماده ۱۴: کلیه وظایف و تعهدات طرفین معامله صرفاً در چارچوب شرایط مندرج در اطلاعاتیه عرضه و مقررات می‌باشد و شرایط معامله پس از انتشار اطلاعاتیه عرضه قابل تغییر نمی‌باشد.

ماده ۱۵: پس از انتشار اطلاعاتیه عرضه توسط بورس، فروشنده نمی‌تواند از عرضه کالا در بورس خودداری نماید، مگر اینکه مراتب و دلایل انصراف خود را قبل از عرضه به بورس اعلام و موافقت بورس را اخذ نماید.

ماده ۱۶: در صورت انتشار آگهی فروش یا اعلام شرایط فروش کالا توسط عرضه‌کننده به هر نحو، اطلاعات مندرج در آن نباید با اطلاعاتیه عرضه منتشره توسط بورس مغایرت داشته باشد. در صورت مغایرت، اطلاعاتیه عرضه منتشره در سایت رسمی بورس مبنای انجام معامله می‌باشد.

فصل پنجم: مراحل انجام معامله

ماده ۱۷: معاملات در بورس به دو روش حراج حضوری و حراج پیوسته انجام می‌گیرد.

ماده ۱۸: مراحل انجام معاملات کالا به روش حراج حضوری به شرح زیر می‌باشد:

۱. **پیش‌گشایش:** در این مرحله امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش برای کارگزار خریدار وجود دارد و کارگزار فروشنده فقط باید عرضه خود را با قیمت پایه و حجم مندرج در اطلاعاتیه عرضه وارد نماید، لیکن در این مرحله معامله‌ای انجام نمی‌شود.

۲. **مظنه‌یابی:** کلیه سفارش‌های فعال در پایان مرحله پیش‌گشایش به این مرحله منتقل می‌شود. شرایط این مرحله به شرح زیر می‌باشد:

۱-۲ - امکان ورود و حذف سفارش‌ها وجود ندارد.

۲-۲ - امکان افزایش حجم تقاضای خریداران و کاهش عرضه فروشندگان وجود ندارد.

۲-۳ - فروشندگان صرفاً در زمان یک سوم ابتدایی دوره، امکان افزایش میزان عرضه را دارند.

۲-۴ - فروشندگان می‌توانند قیمت خود را حداکثر تا سطح قیمت بهترین سفارش خرید ثبت شده کاهش دهند.

۲-۵ - خریداران می‌توانند قیمت خود را حداکثر تا سطح قیمت بهترین سفارش فروش ثبت شده افزایش دهند.

۲-۶ - کاهش حجم هر سفارش خرید صرفاً قبل از برابری قیمت آن با قیمت بهترین سفارش فروش ثبت شده امکان پذیر است.

۲-۷ - چنانچه حجم عرضه بیشتر از مجموع تقاضاهایی باشد که قیمت فروشنده را پذیرفته‌اند، معاملات با قیمت فروشنده و به میزان مجموع تقاضاهای خریدارانی که قیمت فروشنده را پذیرفته‌اند، انجام می‌شود.

۲-۸ - چنانچه در پایان این مرحله هیچ خریداری قیمت فروشنده را نپذیرد امکان تجدید مرحله مظنه‌یابی صرفاً برای یکبار دیگر توسط ناظر معاملات وجود دارد.

۳. رقابت: در صورتی که در پایان زمان مظنه‌یابی مجموع تقاضاهای خریدارانی که قیمت فروشنده را پذیرفته‌اند بیش از کل میزان عرضه باشد، سفارش خریداران مذکور وارد مرحله رقابت می‌گردد. شرایط این مرحله به شرح زیر می‌باشد:

۳-۱ - سفارش‌های فروشندگان قابل تغییر نمی‌باشد.

۳-۲ - خریداران حق تغییر حجم تقاضای وارده را ندارند.

۳-۳ - خریداران صرفاً می‌توانند قیمت تقاضای خود را افزایش دهند.

۳-۴ - در پایان مرحله رقابت، معاملات براساس اولویت‌های موضوع ماده ۵ این دستورالعمل انجام خواهد شد.

۳-۵ - در صورتی که به دلیل وجود محدودیت نوسان قیمت مجاز، حجم تقاضاهایی که سقف قیمت مجاز را پذیرفته‌اند بیش از کل حجم عرضه باشد، عرضه به روش تسهیم به نسبت انجام خواهد شد. پس از تسهیم به نسبت، مقادیر تخصیص یافته به هر یک از کارگزاران نسبت به واحد پایه تخصیص، گرد می‌شوند.

۴. نظارت: این مرحله پس از پایان زمان معاملات، جهت انجام اقدامات ناظر بازار از جمله تایید معاملات می‌باشد.

۵. عرضه مازاد: در صورتی که حجم عرضه در پایان مرحله مظنه‌یابی از تقاضاهایی که قیمت عرضه‌کننده را پذیرفته‌اند بیشتر باشد، مازاد عرضه در این مرحله قابل معامله می‌باشد. خریداران می‌توانند با ارایه تقاضای خرید با قیمت معاملات انجام شده در پایان مرحله مظنه‌یابی، اقدام به خرید عرضه‌های مازاد نمایند. مرحله عرضه مازاد از پایان مرحله نظارت آغاز و حداکثر تا پایان زمانی از روز جاری معاملاتی که هیات مدیره بورس تعیین می‌کند ادامه می‌یابد. شرایط معاملات عرضه مازاد به شرح ذیل می‌باشد:

۵-۱ - در صورتی که قسمتی از حجم عرضه اعلامی طبق اطلاعیه عرضه یا عرضه افزایش یافته در مرحله مظنه‌یابی معامله نگردد، این مازاد در سامانه معاملاتی باقی‌مانده و تا پایان مرحله عرضه مازاد قابل معامله می‌باشد.

۵-۲ - عرضه مازاد با پیشنهاد عرضه‌کننده و موافقت بورس می‌تواند تا پایان روز کاری قبل از روز عرضه بعدی نماد معاملاتی یا یک هفته پس از روز عرضه، هر کدام که کمتر باشد، معامله شود.

۵-۳ - در صورت منتقل شدن عرضه مازاد به روزهای کاری بعد کارگزار عرضه‌کننده صرفاً تا ۹ صبح روز کاری بعد می‌تواند عرضه مازاد را از سامانه معاملاتی حذف نماید در غیر این صورت عرضه مازاد تا پایان مرحله عرضه مازاد آن روز معاملاتی قابل معامله خواهد بود.

۵-۴ - در صورتی که در پایان مرحله نظارت کارگزار عرضه‌کننده درخواست افزایش مازاد عرضه را بدهد، افزایش مازاد با تایید بورس امکان پذیر است.

نبرسه: طول مدت هر یک از مراحل فوق توسط هیات مدیره بورس تعیین و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال اطلاع‌رسانی می‌گردد. تغییر طول مدت مراحل فوق حین جلسه معاملاتی مجاز نمی‌باشد.

ماده ۱۹: مراحل انجام معاملات اوراق بهادار مبتنی بر کالا به روش حراج پیوسته به شرح زیر می‌باشد:

۱. پیش‌گشایش: مرحله ابتدایی معاملات است که در آن امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش وجود دارد لیکن معامله‌ای انجام نمی‌شود.

۲. مرحله گشایش: این مرحله بلافاصله پس از مرحله پیش‌گشایش است و در آن، سفارش‌های موجود در سامانه معاملات براساس ساز و کار حراج تک قیمتی انجام می‌شود.

۳. مرحله پیوسته: این مرحله پس از انجام مرحله گشایش شروع و در آن به محض تطبیق قیمت سفارش‌های وارد شده به سامانه معاملاتی، معامله انجام می‌شود.

۴. مرحله حراج تک قیمتی پایانی: این مرحله پس از خاتمه مرحله پیوسته شروع می‌شود. طی این مرحله امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش توسط کارگزاران وجود دارد لیکن معامله‌ای انجام نمی‌شود. در پایان این مرحله سفارش‌های موجود در سامانه معاملات براساس ساز و کار حراج تک قیمتی اجرا می‌شود.

۵. مرحله معاملات پایانی: مرحله پایانی جلسه معاملاتی است که طی آن ورود سفارش و انجام معامله صرفاً با قیمت پایانی امکان‌پذیر است.

تبصره ۱: انجام مراحل یک الی سه فوق در روش حراج پیوسته الزامی است. انجام مراحل چهار و پنج پس از تصویب در هیات مدیره بورس و اطلاع رسانی آن حداقل سه روز کاری قبل از اعمال، امکان پذیر می‌باشد.

تبصره ۲: هیات مدیره بورس می‌تواند در روش حراج پیوسته، زمانی را خارج از جلسه معاملات، برای ورود سفارش‌ها تعیین نماید.

تبصره ۳: طول مدت هر یک از مراحل فوق توسط هیات مدیره بورس تعیین و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال اطلاع‌رسانی می‌گردد. تغییر طول مدت مراحل فوق حین جلسه معاملات مجاز نمی‌باشد.

ماده ۲۰: سفارش‌های وارد شده به سامانه معاملات، حداقل باید حاوی موارد زیر باشد:

۱. نماد معاملاتی

۲. تعیین خرید یا فروش بودن سفارش

۳. اعتبار زمانی سفارش

۴. حجم سفارش

۵. نوع سفارش و شرایط قیمتی آن

۶. کد معاملاتی

تبصره ۱: انواع سفارش به لحاظ شرایط قیمتی و اعتبار زمانی توسط هیات مدیره بورس تعیین و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال اطلاع‌رسانی می‌گردد.

تبصره ۲: بورس باید از ورود سفارش‌هایی که در آن شرایط اطلاعیه عرضه رعایت نشده است، جلوگیری نماید.

فصل ششم: ضوابط معاملات تالار

ماده ۲۱: تالار معاملات زیر نظر راجتر معاملات، براساس مقررات و طبق اختیارات و مسؤولیت‌های محوله اداره خواهد شد.

ماده ۲۲: در صورتی که هیات مدیره بورس برای یک نماد محدودیت نوسان قیمت مجاز تعریف نماید، کلیه سفارش‌های وارده به سامانه معاملاتی برای آن نماد باید در محدوده نوسان قیمت مجاز باشد. محدوده نوسان قیمت مجاز توسط هیات مدیره بورس تصویب و تا پایان روز قبل از عرضه اطلاع‌رسانی می‌گردد.

ماده ۲۳: در صورتی که قیمت پایه پیشنهاد شده در اطلاعیه عرضه، خارج از محدوده نوسان قیمت پایه باشد، بورس می‌تواند از انتشار اطلاعیه عرضه جلوگیری کند.

تبصره: محدوده نوسان قیمت پایه توسط هیات مدیره بورس تعیین و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال اطلاع‌رسانی می‌گردد.

ماده ۲۴: بورس می‌تواند روش محاسبه قیمت پایه برخی از کالاهای پذیرفته شده را براساس فرمول مشخصی اعلام کند. در این صورت عرضه‌کننده مکلف به عرضه کالای خود با قیمت پایی محاسبه شده براساس فرمول مذکور می‌باشد.

تبصره: فرمول تعیین قیمت پایه به پیشنهاد عرضه‌کننده به تایید بورس رسیده و حداقل ۳ روز کاری قبل از اعمال توسط بورس اطلاع‌رسانی می‌گردد.

ماده ۲۵: میزان واحد پایه تخصیص، حداقل خرید، حداقل تغییر قیمت سفارش، حداقل عرضه و حداکثر خرید توسط هیات مدیره بورس مصوب می‌گردد. کارگزاران باید در دریافت، ثبت و تخصیص سفارش‌ها، محدودیت‌های فوق‌الذکر را رعایت نمایند. بورس از ورود سفارش‌ها و یا انجام معاملاتی که محدودیت‌های مذکور را رعایت ننماید، جلوگیری خواهد کرد.

تبصره: اعمال هر گونه محدودیت حجمی یا سهمیه‌بندی در خرید، فروش و یا تخصیص کالا خارج از موارد موضوع این ماده مجاز نمی‌باشد.

ماده ۲۶: در صورتی که سفارش‌های تطبیق یافته یک نماد طی یک جلسه معاملاتی کمتر از حداقل خرید جهت کشف نرخ باشد، تطبیق سفارش‌های مذکور نمی‌تواند مورد تایید بورس قرار گیرد و معامله‌ای انجام نمی‌شود.

تبصره: حداقل خرید جهت کشف نرخ توسط هیات پذیرش تعیین و تا پایان روز قبل از عرضه اطلاع‌رسانی می‌گردد.

ماده ۲۷: هرگونه عرضه کالا به صورت یکجا، به لحاظ جلوگیری نمودن از ایجاد انحصار صرفاً با موافقت مدیرعامل بورس و پس از درج در اطلاعیه عرضه امکان‌پذیر است.

ماده ۲۸: در صورتی که برای یک نماد معاملاتی حراج حضوری انجام شود و به دلیل عدم وجود تقاضای کافی معامله‌ای بر روی آن نماد صورت نپذیرد، امکان حراج مجدد نماد تا پایان آن جلسه معاملاتی وجود دارد. در این حالت باید کارگزاران متقاضی خرید، درخواست خود را قبل از پایان جلسه معاملاتی به بورس اعلام نمایند. در صورت موافقت بورس با عرضه مجدد، عرضه‌کننده ملزم به عرضه مجدد در همان جلسه معاملاتی می‌باشد.

ماده ۲۹: کارگزاران می‌توانند جهت شرکت در رقابت برای خرید از یک کد تجمیعی استفاده نمایند. کد تجمیعی صرفاً براساس سفارش‌های ثبت شده مشتریان در سامانه و پس از کنترل مقررات مربوط به ثبت سفارش، استفاده می‌شود.

تبصره: کارگزاران موظفند پس از قطعی شدن معامله و براساس سفارش‌های ثبت شده قبل از معامله، نسبت به تخصیص کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالای خریداری شده برای هر یک از مشتریان، طبق دستورالعمل ثبت سفارش کالا در بورس کالای ایران اقدام نمایند.

ماده ۳۰: مدیرعامل بورس صرفاً در شرایط زیر می‌تواند تمام یا تعدادی از معاملات را تایید ننماید.
الف) بر اساس تقاضای کارگزار به دلیل وقوع آن دسته از اشتباهاتی که طبق مقررات مصوب هیات مدیره سازمان احصاء می‌شود.

ب) معاملاتی که با نوسان غیرعادی قیمت همراه باشد.

ج) خطای معاملاتی متاثر از اشکال سامانه معاملاتی

د) عدم رعایت محدودیت‌های حجمی اعلام شده

ه) عدم رعایت مقررات ثبت سفارش

و) سایر موارد طبق قوانین و مقررات

تبصره ۱: بورس باید مراتب عدم تایید معامله را به نحو مقتضی به کارگزار خریدار و کارگزار فروشنده اعلام نماید.

تبصره ۲: کلیه مدارک، سوابق و دلایل عدم تایید معاملات طبق این ماده، باید نزد بورس نگهداری و حسب درخواست، به سازمان ارسال گردد.

ماده ۳۱: برای کلیه معاملات قطعی شده توسط بورس گواهینامه انجام معامله صادر و جهت انجام امور تسویه به اتاق پایاپای ارسال می‌گردد.

فصل هفتم: سایر مقررات

ماده ۳۲: در صورتی که به دلیل حوادث غیرمترقبه تمام یا بخشی از وظایف یا مسوولیت‌های اشخاص ذی‌ربط در معامله طبق این دستورالعمل امکان‌پذیر نباشد، با حکم مرجع ذی‌صلاح، از این بابت مسوولیتی متوجه اشخاص مذکور نمی‌گردد.

ماده ۳۳: نرخ‌های خدمات و کارمزدهای بورس و نحوه وصول آن در چارچوب سقف‌های مصوب هیات مدیره سازمان، توسط هیات مدیره بورس تصویب و اعمال می‌گردد.

ماده ۳۴: کلیه مواردی که مطابق این دستورالعمل باید توسط بورس اعلام، منتشر و یا اطلاع‌رسانی شود، از طریق سایت رسمی بورس انجام خواهد گرفت.

ماده ۳۵: این دستورالعمل دومه پس از ابلاغ اجرایی گردیده و آیین‌نامه معاملات بورس فلزات تهران مصوب ۱۳۸۲/۰۶/۰۳ شورای بورس فلزات لغو می‌گردد. در خصوص کلیه معاملاتی که قبل از لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل در بورس کالای ایران انجام شده است، ضوابط آیین‌نامه معاملات بورس فلزات تهران مصوب ۱۳۸۲/۰۶/۰۳ شورای بورس فلزات مجری است.